



Co-funded by the  
Erasmus+ Programme  
of the European Union



# ЗАКОНОДАТЕЛСТВО И ВЪЗМОЖНОСТИ ПРЕДОСТАВЯНИ ОТ ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ ЗА ПРОФЕСИИТЕ „МЕДИЦИНСКИ ОПТИК“ И „ОПТОМЕТРИСТ“

## 1. Увод и статистически данни

В света има 32,4 милиона слепи хора, от които 65% могат да бъдат предотвратени. От тях 21% се дължат на некоригирани грешки на рефракция (Западна Европа: 14%). По данни на Световната здравна организация СЗО 191 милиона души страдат от зрителни увреждания, а 76% са предотвратими. От тях 51% са в резултат на некоригирани рефрактивни грешки (Западна Европа: 47,3%). Именно тези данни се асоциират с твърдението на СЗО относно професията «оптометрист», а именно, че тези специалисти заемат важна роля в грижата за очното здраве.

Оптометрия е автономна професия, тоест за практикуването ѝ е нужно образование и се осъществява регулация (лиценз/регистрация), а оптометристите са основно звено, осигуряващо комплексна грижа за очното здраве. В трудовите задължения на оптометристите се включват определянето на рефракция, изписване на очила, както и ранно откриване (скрининг) и диагностициране на различни заболявания на зрителния апарат.

В зависимост от нивото на обучение и обхват на практика се разграничават следните групи помощни специалисти по очно здраве в Европа: изработващи оптици, рефракционни оптици, оптометристи, които са обучени за откриване на патология, оптометристи използващи диагностични лекарства и ограничен набор от терапевтични лекарства (единствено в Обединеното кралство).

Оптометристите, заедно с медицинските оптици представляват първа линия професионалисти по очно здраве. Те осъществяват скрининга и от там ранното откриване на очните заболявания. В световен мащаб достъпът до офталмолози е изключително ограничен. Благодарение на тези специалности се очаква редуциране на предотвратимата слепота и увреждането на зрението. Една от бариерите, които затрудняват подобряването на грижата за зрителния анализатор, е недостигът на добре обучени медицински оптици и оптометристи.

По данни на ЕСОО (European Council of Optometry and Optics), поместени в ЕСОО Blue Book , броят на медицинските оптици и оптометристи, както и условията на обучение, работа варират в отделните европейски държави. Спрямо броя на оптометристите за 10 000 души население, отношението е най-високо в Испания (3.64/ 10 000), Дания (3.22/ 10 000), Норвегия (3.0/ 10 000), а най-ниско в Словения (0.1/ 10 000), България (0.08/10 000) и Сърбия (0.03/10 000). За сметка на това България заема челни позиции в Европа спрямо броя на медицинските оптици на глава от населението – цели 3.02/10 000, съпоставено с липсата на такива специалисти в страни като Норвегия и Холандия.

Интерес будят данните сред отделните европейски държави каква част от всички първични прегледи или такива за определяне на рефракция за извършени от офталмолози като водещите две позиции се заемат от Белгия и България, където стойностите варират между 75% и 89%. Най-малко първични прегледи се извършват от офталмолози (по-малко от 25%) в държави като Обединеното кралство, Норвегия, Швеция, Дания, Португалия.

По отношение на завършилите студенти всяка година данните са разнообразни като най-много оптометристи завършват във Франция (2500), следвани от Обединеното кралство (1070) и Германия (800). В България се дипломират около 30 студенти по оптометрия всяка година.

## **2. Правна рамка**

Правната рамка на специалността „Очна оптика“ и „Оптометрия“ варира широко в отделните европейски държави. Оптометрията е сравнително нова специалност за България и в нормативната уредба оптометристите са споменати в Чл. 5. (1) НАРЕДБА № 19 ОТ 27 АВГУСТ 2008 Г. ЗА УСТРОЙСТВОТО И ДЕЙНОСТТА НА ОПТИКИТЕ И ЗДРАВНИТЕ ИЗИСКВАНИЯ КЪМ ТЯХ (ЗАГЛ. ИЗМ. – ДВ, БР. 103 ОТ 2011 Г.). Преди последното изменение на тази наредба, през 2011г., в страната са работили няколко оптометристи дипломирани в чуждестранни университети, също и оптометристите завършили през 1991 г. еднократно проведения курс, държавна поръчка, в Медицински колеж „Й. Филаретова“. Началото на университетските програми по оптометрия в България се постави от СУ „Св. Климент Охридски“ като през 2012г. се дипломира първият випуск, а в средата на 2018 се дипломира и първият випуск магистри по оптометрия от Медицинска Университет, Варна.

По отношение на мониторинга на професиите тези професии се нуждаят от лиценз в четири държави, а именно Кипър, Латвия, Португалия и Румъния. Интерес буди фактът, че единствено в България и Полша липсва протекция на професията от закона.

Регистрация в Европейския съюз. Кандидатите от Европейското икономическо пространство (ЕИП) или Швейцария, или кандидатите, които могат да докажат, че са преминали нужното обучение съгласно Закона за оптиката от 1989 г. могат да кандидатстват за признаване на тяхната квалификация съгласно Директива 2005/36 / ЕС относно признаването на професионалните квалификации.

## **3. Възможности, представяни от ЕС в сферата на медицинската оптика и оптометрия**

Европейската диплома по оптометрия (The European Diploma in Optometry) представлява възможност за унифициране на изискванията и качеството на образование. ЕСОО (European Council of Optometry and Optics) разработи Европейска диплома по оптометрия, за да осигури еднакво висок стандарт на практика в целия ЕС. Въведена е система за акредитация на Европейската диплома по оптометрия. Университетите и училищата могат да сравняват програмата си спрямо стандартите на дипломата. Редица институции успешно са придобили

пълна акредитация на Европейската диплома, включително Швейцария, Норвегия и Швеция.

Сходен квалификационен изпит е разработен по отношение на медицинските оптици, т.нар. Европейска квалификация по оптика (The European Qualification in Optics). Целта е хармонизиране и развитие на образователните стандарти и обхвата на практиката за професиите. Предвижда се Европейската квалификация по оптика да има особено значение и да бъде приета от институциите за обучение в страни, където има по-нисък или липсва установен стандарт. Целта е да се утвърди базисен минимум по оптика на европейско равнище и да се насърчат професионалните организации и учебните заведения да се развиват отвъд този стандарт.

Програмата „Erasmus +” предлага възможност на студенти и преподаватели по специалности „Медицински оптик“ и „Оптометрист“ да посетят структури в европейски държави с дългогодишен опит в сферата, което ще затвърди позицията на р.България като единствената държава на Балканите с последователно обучение в областта, както и ще подпомогне изготвянето на стратегия за реформи в образованието по „Оптометрия“ на Балканите по модел на утвърдената Еразъм + програма „Окулус“. Програмата „Еразъм+“ осигурява подпомагане на стажове (временна работа, практика и др.) в чужбина за студенти (в момента са записани във висши учебни заведения в държави по програмата) за степен бакалавър (медицински оптик), магистър(оптометрист), както и докторанти и наскоро завършили студенти. Преимущество е възможност за съчетаване на стаж по „Еразъм+“ с период на обучение в чужбина. Не на последно място, програмата осигурява достъп до он-лайн езиковата подкрепа на „Еразъм+“.

**.Текстът е разработен от**

*Професор Христина Грунчева д.м.н., FEBO, FICO(Hon), FBCLA, FIACLE*

*Д-р Младена Радева*

*Медицински университет - Варна*